

LUCIEN DE CONINCK ALS VERZETSMAN

door
Karel POMA

1. *Schets van de verzetsman*

Het verzet in België tijdens de Tweede Wereldoorlog (1940-44) heeft weldra een halve eeuw geleden plaatsgevonden. Velen, die in het Verzet stonden, hebben dit tijdens de bezetting met hun leven moeten bekopen. Anderen konden uit de klauwen van de Gestapo blijven en slechts enkelen keerden uit de concentratiekampen terug. Maar alle overlevenden zijn vandaag 50 jaar ouder, indien zij intussen niet reeds overleden zijn. Dat maakt dat vandaag nog weinigen over het Verzet kunnen getuigen. En die weinigen zijn nog steeds zwijgzaam. Want Verzetslieden hebben nooit met hun daden te koop gelopen. Zij moesten tijdens de bezetting bescheiden blijven, wilden zij overleven. Zij die het niet deden, zijn vroeg of laat, door de Gestapo opgepakt. Bescheidenheid is een karaktertrek. Verzetslieden bleven ook na de Bevrijding bescheiden.

Merkwaardig is dat zo weinig boeken over het Verzet verschenen. Slechts nu schijnt men de muur der stilte te willen doorbreken. Maar dan gaat het initiatief blijkbaar niet uit van de verzetslieden, maar van de jongere generaties, die blijkbaar willen weten wat de bezetting, wat het Verzet was.

Zelfs vandaag spreken vele verzetslieden met tegenzin over het Verzet. Niet dat zij beschaamd zijn over hun verleden. Maar zij die werkelijk verzetslieden waren, zijn meestal getraumatiseerd uit de oorlog gekomen, ook al hebben zij vele dingen die hen tijdens het Verzet overkomen waren, weggedrukt en getracht te vergeten, ook al hebben zij nadien een normaal en soms succesvol leven geleid. Maar de hel van de bezetting blijft diep in hun gemoed gegrift en duikt plots, na vele jaren, in hun dromen terug op.

Lucien De Coninck was zo een man. Zijn zoon heeft mij verteld dat zijn vader, de laatste maanden van zijn leven, toen zijn geest niet altijd meer zo helder was, zich soms terug in de bezettingsperiode waande, de Gestapo achter elke deur zag en zich angstig gedroeg, bijna 50 jaar na de feiten.

Wie in het Verzet gestaan heeft, heeft niet zo maar een episode van zijn leven doorgemaakt. Het Verzet was veel meer dan een episode, het Verzet tekende voor het leven elke verzetsman.

2. Het Verzet en het Onafhankelijkheidsfront

Men kan het Verzet in onze gewesten in twee grote fasen indelen: voor en na 22 juni 1941, dag waarop Hitlers legers de Sovjet-Unie aanvielen.

Voor die datum bestond het Verzet hoofdzakelijk uit twee groepen die samen door de bevolking gemakshalve de "Anglofielen" werden genoemd. Voor de eerste groep, meestal uit "linksen" samengesteld, was het hoofddoel de strijd tegen de bezetter als drager van de nationaal-socialistische ideologie. De tweede grote groep legde vooral de nadruk op de Belgische vaderlandsliefde. Deze groep bevatte zowel uiterst rechtsen — oud-Dinaso's — als voorstanders van de parlementaire democratie. Tengevolge van het pact dat Hitler en Stalin op 29 augustus 1939 hadden gesloten, bleven heel wat communisten tijdens deze eerste periode afzijdig. Dat zou hen zwaar te staan komen, want velen werden aangehouden van zodra Hitler de Sovjet-Unie binnenviel. Zij die konden ontsnappen doken onder en gaven meteen het Verzet nieuwe armslag. Aldus ontstond het Onafhankelijkheidsfront (O.F.), dat weldra de actiefste verzetsgroep werd, waarin de anti-nazi's van welke gezindheid ook, maar meestal "linkse", elkaar vonden.

Van dan af kon men grosso modo de bevolking in vier groepen indelen. Eerst de Duits- en nazigezinden van alle slag wier aantal rechtstreeks evenredig was met de Duitse militaire successen. Vervolgens degenen die de kat uit de boom keken en afwachten hoe de krijgskansen zouden verlopen. Uit deze groep van attentisten zouden later, wanneer de bevrijding nakend was, de verzetsmannen van het laatste uur ontstaan. Ten derde de talrijke paramilitaire verzetsorganisaties zoals het Geheim Leger, de Nationale Koninklijke Beweging (N.K.B.), de inlichtingsgroepen en zekere sabotagegroepen. Tenslotte degenen voor wie de Duitsers, als dragers van de nationaal-socialistische ideologie, door alle middelen moesten bestreden worden. Dat waren vooral linksen, waartoe nu ook de communisten toegetreden waren. Deze laatste groep, waaruit het O.F. ontstond, kwam overeen voorlopig alle ideologische meningsverschillen opzij te zetten om de gezamenlijke vijand te bestrijden. Vandaar dat in het O.F. zowel socialisten als liberalen, als communisten en partijlozen eendrachtig samenwerkten.

Lucien De Coninck behoorde tot uiterst links. Of hij lid van de communistische partij was, weet ik niet. Wat wel vaststaat, is dat hij ook voor de aanval van Hitler op de Sovjet-Unie als een betrouwbaar medestander door het Verzet werd aangezien. De Heer Albert Maertens had in die periode meer dan eens een gesprek met hem. Het was dan ook niet meer dan normaal dat de initiatiefnemers van het O.F., en in 't bijzonder Maertens, aan hem dachten voor het vormen van de O.F.-kern te Gent die later naar gans de provincie werd uitgebouwd.

Indien het O.F. gedurende de bezetting heeft kunnen voortwerken en steeds bleef groeien, was het dankzij de stelregel dat een uiterste voorzichtigheid diende in acht genomen. Slechts weinigen kenden elkaar. Door het vormen van cellen, bestaande uit drie of vier personen, die elk op hun beurt opnieuw een cel vormden, werd belet dat de organisatie, bij aanhoudingen en foltering, gevaar zou lopen. Lucien De Coninck werkte met Maertens aan de top, die rechtstreeks met het Nationaal Comité van het O.F., via een verantwoordelijke, in verbinding stond. De werking van het O.F. te Gent, vooral de eerste tijd, was vooral gericht op het opstellen, drukken en verspreiden van sluikbladen. Lucien De Coninck heeft menig artikel geschreven en verzorgde de verspreiding in zijn kringen.

Naast O.F.-activiteiten hield Lucien De Coninck zich ook bezig met syndicale strijdcomités. Door zijn broer Willy De Coninck, atheneumleraar, kwam hij in verbinding met Marie Sanglet, die in de woning van L. De Coninck regelmatig stencils typte, bestemd voor diverse sluikbladen van syndicale strijdcomités. Tot deze weerstandscel behoorde Ir. Renaat Van Ganse, zijn echtgenote Frieda Claessens en haar zuster Hilda Claessens. Deze cel was verschillende maanden actief, tot de groep uiteengeslagen werd, wegens diverse weerstandsactiviteiten, die geen rechtstreeks verband hielden met de syndicale strijdcomités.

3. De sluikpers

Keren wij terug naar de O.F.-activiteiten. De eerste verzetsbladen werden oorspronkelijk gedrukt op stencils. Het stencileren van de getypte bladen geschiedde eerst ten huize van Mej. Guillemain aan de Sint-Pietersnieuwstraat, en daarna in de lokalen van de controlediensten van de ravitaillering, Kasteellaan te Gent. De Heer Billemont, onder leiding van U. Van Maele, zorgde voor de uitvoering. Daar ook werd "Klokke Roeland", een studentenblad van het O.F., gestencileerd.

Maar het O.F. had grotere plannen dan het uitgeven van gestencileerde blaadjes. Dankzij Jean Baert kon het blad gedrukt worden op de persen waarop het sluikblad "La Libre Belgique" te Brussel gedrukt werd. Georges Hamers, beroepsjournalist bij Vooruit, en reeds medewerker van Baert, nam de redactionele leiding op zich; alzo ontstond "Vrij", officieel orgaan van het O.F. Gent, dat op vele duizenden exemplaren verscheen, daar waar gestencileerde blaadjes slechts op enkele honderden exemplaren konden uitgegeven worden. "Vrij" werd ook te London ontvangen en er zeer hoog aangeschreven, in zulke mate dat London besliste "Vrij" en het O.F. te steunen. Dit moge onderstrepen welk belang London aan "Vrij" gaf. Maar, na zekere tijd werd echter het contact met de drukkerij "La Libre Belgique" verbroken. De Gestapo had andermaal toegeslagen. Het O.F.-Gent kon geen gedrukt blad meer uitgeven.

Maar, dankzij de medewerking van Rik van Aerschot uit Antwerpen, van Prof. Walter Debrock en van Lucien De Coninck werd een nieuwe drukkerij gevonden. Kostbare documenten en materiaal voor artikels en illustraties werden o.a. door L. De Coninck in de universiteitsgebouwen verstoppt. Alzo kon op 1 oktober 1942 "Vrij als een regionaal verzetsblad, nl. als "provinciaal orgaan van het Onafhankelijkheidsfront voor Oost-Vlaanderen" verschijnen.

Een geparachteerde verbindingagent bracht in december 1942 allerlei propagandamateriaal bij A. Maertens. Lucien De Coninck kwam het materiaal bij Maertens ophalen om het in de lokalen van de Universiteit onder te brengen. Enige dagen later kon L. De Coninck dit materiaal overmaken aan een instructeur van het O.F., die het dan bezorgde aan het Nationaal Comité te Brussel. Tevens werd de parachutist in verbinding gebracht met dit comité. Aldus ontstond een contact tussen de Belgische regering te London en het O.F. Na de aanhouding van Albert Maertens nam L. De Coninck diens plaats in het O.F.-Gent over. "Vrij" verdween definitief. Maar spoedig zou een nieuw regionaal weerstandsblad van het O.F. te Gent verschijnen: "Het Belfort". Laurent Merchiers zorgde er voor dat het papier bestemd voor "Vrij" naar "Het Belfort" overgeheveld werd.

Lucien De Coninck zou aanvankelijk opnieuw een vooraanstaande rol in het gereorganiseerde O.F.-Gent spelen. Maar deze activiteit duurde niet zeer lang. Want na de poging tot aanhouding van zijn broeder Willy, in maart 1943, stopte L. De Coninck elke activiteit in het Gentse O.F.

K. Nuyens, nationaal secretaris van het O.F., schrijft hierover: "L. De Coninck werd door het Nationaal Comité momenteel ontslagen van zijn verantwoordelijkheid in het O.F. Hij bleef tot aan de Bevrijding ter beschikking van het Nationaal Comité, en werd in die periode met verschillende bijzondere opdrachten belast".

Na de bevrijding werd L. De Coninck één der verantwoordelijken voor de activiteiten van de uit de illegaliteit getreden O.F.-afdeling Gent. In die hoedanigheid was hij o.a. één van de afgevaardigden van de Gentse afdeling, samen met Laurent Merchiers en Karel Poma, tijdens het eerste Nationaal Congres van het O.F. dat te Brussel doorging. Hij schreef ook artikels in "Het Belfort", orgaan van de weerstand, dat sinds de Bevrijding gedurende een paar jaar als weekblad verscheen.

Lucien De Coninck, een stille man die bijna ongemerkt voorbijging, bezat een sterk karakter. Hij was een vriend en medestander waarop men in alle omstandigheden rekenen kon. Hij was nog jong tijdens de bezetting en droomde er van dat na de bevrijding, waarin hij onverzettelijk geloofde, een nieuwe wereld zou

ontstaan waaruit schrikbewind, dwang, reactie en eigenbelang zouden verdwijnen. Hij zette zich daarom volledig in en legde zijn eigen uiterst linkse opvattingen het zwijgen op om de samenwerking van alle anti-nazikrachten mogelijk te maken.

Indien na de bevrijding niet alles verlopen is zoals hij en velen tijdens de bezetting hadden gehoopt, is dat zeker zijn schuld niet. Hij kon het slechts betreuren.

Zijn nachten uit de profane wereld - uitgesproken Vlaams voelend, ernstig, zwaar, felle tegenstander van elk dogmatisch denken - kwamen ook binnen de werkplaats als vriez-afgeleid tot uiting. Ik ontken enkele medebroeders van

Zijn actie in de profane wereld was congruent met zijn inzet in de maatschappelijke

een felle voorstander van een sociaal, politiek en wetenschappelijk georganiseerd Vlaamsland.

Hij werd ingewijd op 22-jarige leeftijd in de Franstalige loge "La Liberté" (29.05.1931). Enige maanden nadien nam de Kamer van volkvertegenwoordigers met 127 tegen 24 met 7 onthoudingen de verkiezing van de S.U.G. goed aan. Zijn betrokkenheid bij de Vlaams zaak komt bijna onmiddellijk tot uiting binnen de muren van de tempel. Inderdaad, één jaar na zijn inwijding las hij in één van zijn vele maatschappelijke teksten:

"De oprichting van een Vlaams loge in een stad met een pas vernieuwde universiteit is een noodzaak, een noodzaak voor de expansie van het vrije denken in Vlaanderen, een noodzaak voor het toetreden van die Vlaamingen voor wie het Frans een hinderpaal is".

Wanneer dan in 1935 de eerste Gentse Nederlandse-talige Loge wordt opgericht, in casu De Zwinger onder leiding van P. De Keve, is Lucien De Coninck, 26 jaar oud, 4 jaar broeder, één van de stichtende leden.

Hij zal in deze werkplaats - ondanks zijn drukke agenda - verschillende functies vervullen.